

Doroczne spotkanie hodowców zwierząt futerkowych

**Bogusław Barabasz, Stanisław Łapiński,
Paweł Bielański**

Tegoroczne Seminarium Naukowe Sekcji Chowu i Hodowli Zwierząt Futerkowych Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego odbyło się w Krakowie, w dniach 27-29 maja. Tradycją tych spotkań stało się organizowanie ich w różnych atrakcyjnych miejscach naszego kraju. W tym roku był to piękny królewski gród Kraków, w przeddzień jego wielkiego święta 750-lecia uzyskania lokacji. Miasto w tych dniach lśniło różnobarwnymi dekoracjami i wspaniała, jakby na zamówienie, pogodą. Miejscem Seminarium był kompleks „Domu Gościnnego” Uniwersytetu Jagiellońskiego w Przegorzalach, położony na skraju Lasku Wolskiego, obok Zamku i Belwederu. Las Wolski jest 438-hektarowym terenem rekreacyjnym Krakowa, położonym w południowo-zachodniej jego części; zlokalizowany jest tam również krakowski Ogród Zoologiczny oraz opactwo o.o. Kamedułów na Bielanach. W Seminarium uczestniczyło 120 osób, w tym pracownicy naukowcy oraz organizatorzy produkcji reprezentujący branżę hodowli zwierząt futerkowych, przedstawiciele firm wspomagających tę hodowlę, a także wielu hodowców mięsożernych zwierząt futerkowych – norek, lisów i jenotów. Do udziału w tej naukowej imprezie skłonił ich zapewne atrakcyjny temat „Hodowla zwierząt futerkowych – nauka-praktyce” oraz możliwość spotkania się w tak szerokim gronie.

Uroczystego otwarcia Seminarium dokonała prof. dr hab. Grażyna Jeżewska – przewodnicząca Sekcji Chowu i Hodowli Zwierząt Futerkowych PTZ. Witając uczestników – członków Sekcji, wykładowców, hodowców, przedstawicieli Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz innych instytucji, szczególnie ciepło powitała seniorów: profesora Stanisława Jarosza z Krakowa oraz profesora Jana Zwierzchowskiego z Wrocławia. Pogratulowała też kolegom z branży, którzy w minionym roku awansowali – tytuł naukowy profesora uzyskała dr hab. Olga Szeleszczuk z AR w Krakowie, a habilitację ukończyli: dr Jan Siemionek z UWM w Olsztynie, dr Roman Szymeczko z UTP w Bydgoszczy oraz dr Bożena Nowakowicz-Dębek z AR w Lublinie. Do życzeń złożonych uczestnikom Seminarium dołączyli się także obecni na jego otwarciu Rektor AR w Krakowie prof. dr hab. Janusz Żmija oraz Dyrektor Instytutu Zootechniki – Państwowego Instytutu Badawczego w Balicach prof. dr hab. Jędrzej Krupiński.

W pierwszej części Seminarium honory oddano prof. dr. hab. Stanisławowi Jaroszowi – emerytowanemu profesorowi Akademii Rolniczej w Krakowie, który olbrzymią część swojego życia poświęcił badaniom nad zwierzętami futerkowymi. Obecnie 83-letni Profesor rozpoczął karierę naukową przed

50 laty. Początkowo zajmował się szynszylami i z tego zakresu wykonał habilitację (1969), a następnie, po kilkakrotnych pobytach w USA, zajął się rozrodem i żywieniem norek. Jest autorem prawie 200 prac naukowych, licznych monografii, wypromował 3 doktorów; był życzliwym recenzentem wielu doktoratów, habilitacji i wniosków o tytuły profesorskie. Życiorys Profesora i jego osiągnięcia przedstawiła prof. dr hab. Olga Szeleszczuk w wykładzie pt. „Wkład profesora Stanisława Jarosza w rozwój nauki o zwierzętach futerkowych”.

W dalszej części Seminarium przedstawiono 12 doniesień, prezentujących współczesne osiągnięcia i problemy w hodowli zwierząt futerkowych w Polsce. Jako pierwszy wystąpił prof. dr hab. Andrzej Filistowicz z Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, który przedstawił wyniki prowadzonych pod jego kierunkiem badań w zakresie tematu „Trendy genetyczne i fenotypowe w populacji lisa polarnego”. Na wstępie dokonał szczegółowej analizy cech reprodukcyjnych i pokrojowych lisów polarnych utrzymywanych na 3 fermach (za okres 15 lat) oraz wyliczone dla badanego pogłowia średnie wartości hodowlane i fenotypowe. Na podstawie uzyskanych wyników przedstawił wartości trendów fenotypowych, genetycznych i środowiskowych dla analizowanych cech, wskaźniki powtarzalności (t) i odziedziczalności (h^2), a także wpływ pochodzenia rodziców na badane cechy oraz wyliczoną wartość postępu produkcyjnego.

Do ciekawszych, ze względu na aktualność, zaliczyć należy wystąpienia przedstawicieli Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi – dr. Jerzego Dowgiałło oraz lek. wet. Marka Jezierskiego, którzy w swoich referatach przedstawili ważne z punktu widzenia hodowców zwierząt futerkowych uregulowania prawne. Dr Jerzy Dowgiałło w referacie pt. „Ubooczne produkty zwierzęce w produkcji zwierząt futerkowych – odpad czy surowiec” poruszył niezwykle interesujący i aktualny problem klasyfikowania ubocznych produktów zwierzęcych nie przeznaczonych do spożycia przez ludzi oraz metody ich zagospodarowania. Wystąpienie to szczególnie zaciekało hodowców mięsożernych zwierząt futerkowych, pozyskujących tego typu produkty do żywienia zwierząt. Prelegent przypomniał obowiązujące w tym względzie Rozporządzenie nr 1774/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3.10.2002 r. ustanawiające przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego nie przeznaczonych do spożycia przez ludzi. W ramach tych przepisów ww. produkty podzielono na trzy kategorie i ustalono zasady ich utylizacji, którymi mogą być: spalanie lub grzebanie, wykorzystanie do produkcji biogazu lub kompostu, względnie żywienia zwierząt futerkowych. W żywieniu lisów i norek można wykorzystywać mączki rybne i mączki z krwi nieprzeżuwaczy, inne przetworzone białka, produkty z krwi oraz żelatynę z przeżuwaczy i nieprzeżuwaczy. Najbardziej aktualnym aktem prawnym poruszającym i wyjaśniającym te zagadnienia jest dokument Komisji COM/2007/59 do Rady i Parlamentu Europejskiego w sprawie komunikatu dotyczącego odpadów i produktów ubocznych z dnia 1.03.2007 r. (OR. en) 6868/07 ENV 127JUR 81. Wydano go w celu poprawy pewności prawnej prawodawstwa w sprawie odpadów oraz lepszego zrozumienia definicji odpadów i produktów ubo-

cznych oraz stosowania ich w praktyce. Komunikat ten stanowi zestaw wskazówek dla właściwych organów dokonujących indywidualnych klasyfikacji danego materiału jako odpadu, a także ma zatrzeć różnice w interpretacji tych przepisów na obszarze Unii Europejskiej. Drugi przedstawiciel MRiRW, lek. wet. Marek Jeziński przedstawił referat pt. „Przepisy prawa wspólnotowego oraz krajowego wpływające na dobrostan zwierząt futerkowych”. Omówił w nim akty prawne prawa unijnego oraz krajowego odnoszące się do tematyki dobrostanu. Przypomniał o istniejących Konwencjach Europejskich dotyczących: ochrony zwierząt podczas uboju i zabijania, ochrony zwierząt w transporcie międzynarodowym, ochrony zwierząt hodowlanych i gospodarskich, ochrony zwierząt kręgowych przeznaczonych do celów doświadczalnych i innych celów naukowych, ochrony zwierząt towarzyszących. Powyższe prawa znajdują odzwierciedlenie w odpowiednich Dyrektywach i Rozporządzeniach. Istnieją też inne dokumenty związane z dobrostanem zwierząt. Należą do nich, między innymi, Światowa Deklaracja Praw Zwierząt z 1977 r., opracowania Komitetu Naukowego AHAW, a także tzw. „Pięć wolności zwierząt”, określone przez Farm Animal Welfare Council, do których zaliczone zostały: wolność od głodu i pragnienia, dyskomfortu, bólu, ran i chorób, strachu i stresu oraz zapewnienie możliwości manifestowania naturalnych zachowań.

Kolejne dwa doniesienia pochodziły z Katedry Biologicznych Podstaw Produkcji Zwierzęcej Akademii Rolniczej w Lublinie, kierowanej przez prof. dr hab. Grażynę Jeżewską. Należy je uznać za bardzo nowoczesne zarówno ze względu na prezentowany kierunek, jak i formę ich zaprezentowania na Seminarium. Dr Brygida Ślaska przedstawiła wycinek swoich badań w wykładzie pt. „Wykorzystanie metod biologii molekularnej do kontroli pochodzenia zwierząt futerkowych”. W ciekawy sposób zaprezentowała możliwości jakie daje biologia molekularna w kontroli rodowodu zwierząt futerkowych. Badania prowadzono na jenotach, u których na podstawie markerów mikrosatelitarnych z blisko 100% pewnością można wykluczyć ojcostwo. Jest to niezwykle istotne z punktu widzenia postępu hodowlanego. W przypadku jenotów, u których samica kryta jest często trzema różnymi samcami, jedynie badania molekularne pozwalają na ustalenie prawdziwego ojca, tym bardziej, że przy kryciach kilkoma samcami potomstwo urodzone w tym samym miocie często ma różnych ojców. Obecnie są to badania kosztowne, jednak popularyzacja metody w przyszłości da hodowcom wspaniałą możliwość weryfikacji pochodzenia zwierząt. Drugie doniesienie przedstawił dr Andrzej Jakubczak. Usystematyzował w nim i objaśnił zmienność umaszczenia nerek hodowanych w Polsce. W przystępny sposób zilustrował wpływ doboru par rodzicielskich, będących nosicielami genów odpowiedzialnych za różną barwę okrywy włosowej, na rozkład typów umaszczenia u potomstwa w zależności od odziedziczonych genotypu. Temat ten jest o tyle interesujący dla hodowców, że obserwuje się duże zróżnicowanie cen za skóry nerek w zależności od odmiany barwnej, przy czym niektóre z nich (np. scanblack, mahogeny i szafirowe – zwłaszcza z okrywą o skróconym włosie, tzw. welwety, a także crossy pastelowe i szafirowe) są szczególnie wysoko cenione, a przez to i chętniej hodowane.

Dr hab. Roman Szymeczko z Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy przedstawił doniesienie nt. „Problematyka trawienia składników pokarmowych diety u mięsożernych zwierząt futerkowych”. Praca była oparta na wynikach zakończonej niedawno rozprawy habilitacyjnej. Celem badań była ocena strawności jelitowej oraz ogólnej białka i aminokwasów w różnych paszach pochodzenia zwierzęcego wykorzystywanych w żywieniu mięsożernych zwierząt futerkowych. Badania prowadzono na norkach i lisach polarnych za pomocą opracowanych w Katedrze Fizjologii Zwierząt UTP w Bydgoszczy metod kolekcji treści pokarmowej z jelita cienkiego tych zwierząt, tj. metody poubojowej, trwałych przetok jelita cienkiego i zespoleń jelitowo-rektalnych. Różnice pomiędzy pozorną strawnością białka i aminokwasów oznaczoną do końca jelita cienkiego (strawność jelitowa) i w całym przewodzie pokarmowym (strawność ogólna) zależały od źródła białka paszy. Dla białek mięsa ryb i wołowiny wynosiły zaledwie kilka jednostek procentowych, natomiast dla białek odpadów rybnych i drobiowych oraz różnych mączek zwierzęcych były zdecydowanie większe i wahały się od kilkunastu do kilkudziesięciu jednostek procentowych. Ocena strawności jelitowej białka, aminokwasów i innych składników odżywczych ma duże znaczenie praktyczne, pozwala bowiem na dokładniejszą ocenę wartości pokarmowej odpadów pochodzenia zwierzęcego wykorzystywanych zarówno w żywieniu nerek i lisów polarnych, jak i innych gatunków zwierząt mięsożernych.

W krótkim doniesieniu pt. „Wpływ nauki na postępowanie w hodowli królików” dr hab. Paweł Bielański z Instytutu Zootechniki – PIB w Balicach przedstawił aktualny stan hodowli królików w naszym kraju, w szczególności rozwój towarowej produkcji mięsa króliczego. Zwrócił także uwagę na uruchomiony w ubiegłym roku Ośrodek Hodowli i Inseminacji Królików w Brzesku, który jako pierwszy w kraju świadczy profesjonalną usługę w zakresie inseminacji królików, oferując sprawdzone i wysokiej jakości nasienie samców różnych ras.

Aktualne problemy hodowli jenotów przybliżył w swoim wystąpieniu prof. dr hab. Bogusław Barabas z Akademii Rolniczej w Krakowie. W ostatnich latach sprzedaż skór jenotów na Aukcji FFS w Helsinkach ustabilizowała się na poziomie 80-90 tys. skór rocznie i przy 100% sprzedaży ceny zaczęły dochodzić do 120-140 USD za skórę. Niestety, tę zupełnie niezłą sytuację popsuł fakt, że gatunek ten, w związku z jego angielską nazwą „raccoon dog”, niepotrzebnie włączono do psów, a w związku z istniejącym w Unii zakazem wykorzystywania skór z psów i kotów do celów futrzarskich zaistniało niebezpieczeństwo, że hodowla jenotów zostanie całkowicie zakazana. Na razie tak się nie stało, jednak zmusza to do zwiększenia zainteresowania tym oryginalnym zwierzęciem futerkowym, zwłaszcza w kontekście badań związanych z jego behawiorem.

Bardzo wzruszające było wystąpienie Wojciecha Rewersa, hodowcy nerek i lisów z Łachowa k. Szubina, nt. „Rozwój ferm zwierząt futerkowych w Polsce na przykładzie rodzinnej fermy z 50-letnią tradycją”. Ferma, którą obecnie prowadzi, a wcześniej założył ją i rozbudował jego ojciec Mieczysław, w roku ubiegłym odchodziła jubileusz 50-lecia. Na przykła-

dzie zmian zachodzących na fermie autor przedstawił przeobrażenia, jakie zachodziły w okresie powojennym w całej polskiej hodowli, odświeżył wiele minionych zdarzeń, wspominał znanych hodowców i działaczy. Ferma ta do dzisiajaliczana jest do bardziej nowoczesnych i wzorcowych.

W drugim dniu Seminarium dominowały tematy weterynaryjne, przedstawiane w ramach sesji referatowej pt. „Praktyka weterynaryjna dla ochrony zdrowia zwierząt”. Rozpoczęła się ona wystąpieniem prof. dr. hab. Antoniego Kopczewskiego i lek. wet. Agnieszki Sroki z Zakładu Higieny Weterynaryjnej w Gdańsku dotyczącym chorób pasożytniczych wywołanych przez ekto- i endopasożyty. Przedstawione zagadnienia wchodzą w zakres parazytologii weterynaryjnej. Autorzy zaprezentowali, głównie na bazie własnej praktyki weterynaryjnej, opis zjawisk towarzyszących inwazjom pasożytów, z zaznaczeniem ich ujemnego wpływu na organizm zwierząt futerkowych. Bardziej szczegółowo omówili najbardziej rozpowszechnione u zwierząt futerkowych choroby pasożytnicze i metody walki z nimi, a więc spośród ectopasożytów: świerzba (drażącego i usznego), cheyletielozę, nużycę lisów pospolitych, wszółowicę i wszawicę, a z endopasożytów: kokcydiozę, toksoplazmozę, motylicę wątrobową, przywry, tasiemce i nicienie (glisty, tęgoryjce oraz włosogłówki).

Kolejnym prelegentem był dr hab. wet. Jan Siemionek z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, który przedstawił „Wybrane zagadnienia z epizootologii, diagnostyki oraz profilaktyki zakażeń pokarmowych u mięsożernych zwierząt futerkowych w świetle badań własnych”. Prezentowane wyniki pochodzą z pracy habilitacyjnej. Badania obejmowały lata 1985-2001, a wyniki zostały zebrane na fermach woj. warmińsko-mazurskiego. Szczegółowe badania autor wykonał w kilkunastu oddzielnych etapach związanych z określonymi czynnikami etiologicznymi, tj. pałeczkami *E. coli*, *Salmonella*, *Pseudomonas aeruginosa*, *Leptospira interrogans*, *Yersinia enterocolitica* oraz zakażeniami gronkowcowymi i beztlenowcowymi, parwowirusowymi oraz chorobą Aujeszkyego.

Blok tematyczny zakończyło wystąpienie prof. dr. hab. Krzysztofa Kostro, który w imieniu szerszego grona współautorów z Akademii Rolniczej w Lublinie przedstawił wyniki prac badawczych nt. „Badania porównawcze nad swoistą odpowiedzią humoralną u lisów pospolitych po immunizacji szczepionkami przeciwko parwowirusom zwierząt mięsożernych”. Celem pracy było określenie surowiczego poziomu swoistych przeciwciał hamujących hemaglutynację u lisów po immunizacji szczepionkami inaktywowanymi przeciwko wirusowemu zapaleniu jelit nerek oraz parwowirozie psów. Autorzy wykazali, że jednorazowe szczepienie lisów przy użyciu szczepionek Biovac i Febrivac w dawce 1 lub 2 ml oraz preparatu własnego w ilości 2 ml spełnia swoją funkcję ochronną przeciwko parwowirusowemu zakażeniu. Podanie drugiej dawki szczepionki Biovac w ilości 1 i 2 ml powoduje trend spadkowy mian przeciwciał hamujących hemaglutynację w porównaniu do jednokrotnego zastosowania tego preparatu w analogicznych dawkach. Jednokrotna dawka szczepionki Febrivac w ilości 2 ml jest efektywną dawką immunogenną dla lisów, a podanie drugiej dawki, podobnie jak w przypadku szczepionki Biovac, wywiera częściowy wpływ hamujący na

wtórą odpowiedź immunologiczną. Jednorazowa aplikacja szczepionek Biovac i Febrivac w dawce 2 ml, którą można uznać za efektywną dawkę immunogenną dla lisów hodowlanych, jest mniej pracochłonną i mniej kosztowną metodą postępowania w immunoprofilaktyce zakażeń parwowirusowych u tego gatunku zwierząt.

W końcowej części Seminarium przedstawione zostały krótkie komunikaty i doniesienia branżowe. Dyrektor Skinpolexu mgr Roman Horoszczyk omówił aktualną sytuację na rynku skór, prezentując dobre wyniki polskich hodowców na światowych aukcjach oraz najnowsze trendy i możliwości wykorzystania skór futrzarskich w nie uwzględnianych dotąd obszarach, jak np. przemysł meblowy. Aktualności dotyczące hodowli szynszyli, wspinałą koniunkturę na skóry tych zwierząt oraz wzrost popularności tej hodowli przedstawił mgr Marek Nowak – Prezes Krajowego Związku Hodowców Szynszyli z siedzibą w Myślenicach. Dr hab. Paweł Bielański (IZ-PIB Balice) poinformował o aktualnym stanie ochrony zasobów genetycznych zwierząt futerkowych w Polsce, a prof. dr hab. Marian Brzozowski z SGGW w Warszawie przedstawił informację o odbytej niedawno Konferencji w Celle (Niemcy) oraz o stanie przygotowań do kolejnego Kongresu IFASA, który odbędzie się w roku przyszłym w Kanadzie.

Niespodzianką, która uatrakcyjniła Seminarium był pokaz mody futrzarskiej, zorganizowany przez Salon Futer „Vinicio Pajero”, znanego włoskiego projektanta, który posiada w Krakowie sklep firmowy „Mitica”. Dzięki jego uprzejmości oraz krakowskiej filii tej firmy, uczestnicy Seminarium zobaczyli najnowszą kolekcję, w której dominowały wyroby ze skór norek, lisów, kun oraz szynszyli, także ze skór dodatkowo uszlachetnianych. Pokaz uzupełniały występy tancerek z grupy baletowej. Przy okazji spotkania w Krakowie zaprezentowało się także kilka firm związanych z branżą futrzarską i hodowlaną, m.in. firma Rettenmayer Polska oferująca komponenty paszowe na bazie naturalnych włókien; jednym z nich jest arboceł, koncentrat włókna surowego (lignina, celuloza), który z dobrym rezultatem może być stosowany jako komponent paszy dla mięsożernych zwierząt futerkowych, zastępując konwencjonalne włókna surowe; firma ta produkuje także kalibrowane trociny „lignocel”. Prezentowały się także: Firma P.H. Agro-Promes z Warszawy handlująca produktami rolniczymi i dodatkami paszowymi, Zarodowa Ferma Szynszyli „Raba” oferująca pomoc w zakresie rozwijania hodowli szynszyli oraz sprzedaży skór, firma Farm Equipment International – Pierra Leeiyena z Karska, firma „MarkDrew” z Bogusze- wa z całym asortymentem drewnianych prawidełek do formowania i suszenia skór.

Do organizacji Seminarium przyczynili się także jego sponsorzy: Polski Związek Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych w Warszawie, Przedsiębiorstwo PUTiRI i Ferma Zarodowa Szynszyli „Raba” z Myślenic, Salon Futer „Vinicio Pajero” w Krakowie, Olger Scheppens – przedstawiciel Kopenhagen Fur na Polskę. Organizatorzy dziękują im serdecznie za to wsparcie. Obserwując zainteresowanie uczestników przebiegiem Seminarium, jak i bogatym jego programem, można sądzić, że czas spędzony w Krakowie na długo pozostanie w ich pamięci.